

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 12 października 2016 roku Sąd Rejonowy dla Łodzi – Śródmieścia w Łodzi w sprawie z powództwa M. K. przeciwko (...) Spółce z ograniczoną odpowiedzialnością w Ł. o zapłatę kwoty 10.110,71 złotych w pkt 1 – uchylił nakaz zapłaty wydany przez Sąd Rejonowy – Szczecin – Centrum w Szczecinie w dniu 5 września 2014 roku w sprawie X GNe 1645/14 w części dotyczącej odsetek maksymalnych na poziomie czterokrotnej wysokości stopy procentowej kredytu Lombardowego Narodowego Banku Polskiego od kwoty 10.110,71 zł za okres od dnia 27 grudnia 2013 roku do dnia 20 stycznia 2014 roku i oddalił powództwo w tym zakresie oraz w pkt 2 – utrzymał nakaz zapłaty w mocy w pozostałej części .

Apelację od powyższego wyroku wniósł pozwany, zaskarżając go w części, t. j. w zakresie punktu 2 i zarzucając mu:

1. naruszenie przepisów postępowania mających wpływ na wynik sprawy:

- art. 328 § 2 k.p.c. poprzez brak wskazania w uzasadnieniu podstawy prawnej oraz faktycznej zasadzenia od pozwanego na rzecz powoda odsetek maksymalnych stanowiących czterokrotność wysokości stopy kredytu lombardowego NBP w stosunku rocznym, co uniemożliwia powodowi odczytanie motywów wydanego zaskarżonego wyroku,

- art. 233 § 1 k.p.c. w zw. z art. 245 k.p.c. poprzez wyprowadzenie nielogicznych i sprzecznych z doświadczeniem życiowym wniosków przy ocenie dowodu z dowodu wpłaty z dnia 28 stycznia 2014 r. potwierdzającego złożenie przez pozwanego oświadczenia o potrąceniu, nie uwzględniając profesjonalnego charakteru prowadzonej przez powoda działalności, a w konsekwencji uwzględnienie powództwa pomimo nieistnienia wierzytelności powoda,

- art. 233 § 1 k.p.c. w zw. z art. 299 k.p.c. oraz art. 245 k.p.c. poprzez wybiórczą ocenę materiału dowodowego, a w efekcie pominięcie wzajemnie uzupełniających się i spójnych dowodów z przesłuchania przedstawiciela pozwanej spółki E. P., dowodu wpłaty z 28 stycznia 2014 roku oraz dokumentu ostateczne rozliczenie, które jednoznacznie wskazują na dokonane przez pozwanego potrącenie wierzytelności przysługującej mu z tytułu naliczonej kary umownej z wierzytelnością przysługującą powodowi, a w efekcie nieistnienie dochodzonej przez powoda wierzytelności przed wszczęciem postępowania,

- art. 493 § 3 k.p.c. w zw. z art. 485 k.p.c. poprzez ich niewłaściwe zastosowanie, w sytuacji, gdy do umorzenia wzajemnych wierzytelności doszło w wyniku uprzedniego potrącenia wierzytelności powoda z wierzytelnością pozwanego z tytułu naliczonej kary umownej, przed doręczeniem pozwanemu nakazu zapłaty wraz z odpisem pozwu, a w efekcie uwzględnienie powództwa pomimo nieistnienia wierzytelności powoda,

2. naruszenie prawa materialnego:

- art. 395 § 1, 2¹, 2² k.c. poprzez jego błędne zastosowanie, gdy ani z czynności stron, jak i z ustawy wynika obowiązek zapłaty przez pozwanemu powodowi odsetek kapitałowych maksymalnych w wysokości odsetek maksymalnych przewidzianych, a pomimo tego sąd zasądził je od pozwanego na rzecz powoda,

- art. 498 k.c. poprzez jego niezastosowanie i pominięcie dokonanego przez powoda potrącenia wierzytelności przysługującej mu z tytułu naliczonej kary umownej z wierzytelnością przysługującą powodowi, a w efekcie uwzględnienie powództwa pomimo nieistnienia wierzytelności powoda,

- art. 2 w zw. z art. 57 ustawy z dnia 9 października 2015 r. o zmianie ustawy o terminach zapłaty w transakcjach handlowych, ustawy – Kodeks Cywilny oraz niektórych ustawy poprzez pominięcie w rozstrzygnięciu regulacji prawnych w zakresie odsetek i ich maksymalnej wysokości wprowadzonych tą ustawą

Na tej podstawie skarżący wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku poprzez uchylenie w pozostałej części nakazu zapłaty wydanego przez Sąd Rejonowy – Szczecin – Centrum w Szczecinie w dniu 5 września 2014 roku w sprawie X GNC 1645/14 i zasądzenie od powoda na rzecz pozwanego kosztów postępowania za obie instancje, ewentualnie wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku.

W odpowiedzi na apelację powód wniósł o jej oddalenie i zasądzenie od pozwanego na rzecz powoda zwrotu kosztów postępowania apelacyjnego, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych.

Sąd Okręgowy zważył, co następuje:

Apelacja pozwanego w przeważającej mierze okazał się niezasadna.

Wbrew zarzutom stron Sąd Okręgowy poczynił w sprawie prawidłowe ustalenia faktyczne w zakresie potrzebnym dla rozstrzygnięcia sporu, mające pełne oparcie w zebranych w sprawie materiale dowodowym ocenionym przez Sąd Okręgowy bez naruszenia zasad określonych w art. 233 § 1 k.p.c. Ustalenia te Sąd Okręgowy przyjął więc za podstawę swojego rozstrzygnięcia.

Spór pomiędzy stronami sprowadzał się do oceny podniesionego przez stronę pozwaną zarzutu potrącenia, gdyż wierzytelność strony powodowej, co do zasady i wysokości nie była kwestionowana przez stronę pozwaną. Strona pozwana twierdząc, że oświadczenie o potrąceniu skutecznie złożyła jeszcze przed wniesieniem pozwu wywodziła, iż wierzytelność przedstawiona przez nią do potrącenia nie musiała być wykazana dokumentami, o jakich mowa w art. 485 k.p.c., gdyż w istocie zgłoszony przez nią zarzut nie był zarzutem potrącenia, o jakim mowa w art. 493 § 3 k.p.c., lecz zarzutem umorzenia wierzytelności na skutek przedprocesowego potrącenia.

Sąd Okręgowy podziela pogląd wyrażony w uchwale Sądu Najwyższego z dnia 13 października 2005 r. (OSNC z 2006 r., nr 7-8, poz. 119), że przewidziane w art. 493 § 3 k.p.c. wymaganie udowodnienia wierzytelności przedstawionej do potrącenia dokumentami wskazanymi w art. 485 k.p.c. nie dotyczy sytuacji, w której do potrącenia doszło przed doręczeniem pozwanemu nakazu zapłaty i pozwu.

Z tego względu zasadnicze znaczenie dla rozpoznania apelacji strony pozwanej miało ustalenie czy doszło do skutecznego złożenia oświadczenia o potrąceniu z wierzytelnością dochodzona przez stronę powodową wierzytelności z tytułu kary umownej. Strona pozwana twierdziła, że oświadczenie to zawarła w dowodzie zapłaty części należności z tytułu wynagrodzenia z dnia 28 stycznia 2014 roku w związku ze znajdującą się tam adnotacją E. P. odnośnie tytułu zapłaty o treści „ostateczna zapłata za fakturę (...) z dn. 19/12/2013 minus kara z umowy. To założenie leżało u podstaw sformułowanych w apelacji zarzutów naruszenia przepisów prawa procesowego art. 233 § 1 k.p.c. w zw. z art. 245 k.p.c. oraz art. 299 k.p.c. Zarzutów tych jednak nie można podzielić.

Wskazać należy, że w świetle art. 498 k.c. potrącenie jest jednostronnym oświadczeniem woli o charakterze kształtującym, które, po dotarciu do adresata, powoduje samo przez się umorzenie obu wierzytelności do wysokości wierzytelności niższej, a zatem stanowi formę spłaty długu, niezależną - co do zasady - od woli wierzyciela. Jednocześnie przyjmuje się, że oświadczenie woli potrącenia powinno być jednak takim zachowaniem się, które ujawnia wolę osoby korzystającej z potrącenia w sposób dostateczny (art. 60 k.c.). Oznacza to, że dla skuteczności oświadczenia o potrąceniu powinno ono konkretyzować rodzaj i wysokość obu wierzytelności objętych potrąceniem.

Zapłata części należności z niejednoznacznym dopisaniem w tytule zapłaty adnotacji przez pozwanego powyższych wymogów nie spełnia. Słusznie uznał Sąd Rejonowy, że lakoniczna adnotacja na dowodzie wpłaty z dnia 28 stycznia 2014 nie wystarcza do jej zakwalifikowania jako oświadczenia o potrąceniu, ponieważ nie określa wierzytelności, której ten zapis miałby dotyczyć, zarówno co do kwoty, jak i sposobu jej wyliczenia, jak również nie precyzuje tytułu, z którego miałyby wynikać. W świetle zebranego materiału dowodowego brak jest podstaw do przyjęcia, że strony uprzednio porozumiały się co do obciążenia powoda karą umowną. Zeznania strony pozwanej w tym zakresie nie znajdowały żadnego potwierdzenia w pozostałym zebranych materiale dowodowym. Potwierdza to również fakt złożenia pisemnego oświadczenia o potrąceniu, w którym pozwany wskazał podstawę oraz kwotę kary umownej oraz

wystawienia z tego tytułu noty księgowej dopiero w dniu 3 listopada 2014 roku, a więc już po wytoczeniu powództwa w niniejszej sprawie.

Nie zasługiwał na uwzględnienie również zarzut naruszenia art. 493 § 3 k.p.c. w zw. z art. 485 k.p.c.

Przepis art. 493 § 3 k.p.c. wymaga, aby w postępowaniu nakazowym do potrącenia przedstawione były tylko wierzytelności udowodnione dokumentami, o których mowa w art. 485, a więc dokumentem urzędowym, zaakceptowanym przez dłużnika rachunkiem, wezwaniem dłużnika do zapłaty i pisemnym oświadczeniem dłużnika o uznaniu długu lub zaakceptowanym przez dłużnika żądaniem zapłaty, zwróconym przez bank i niezapłaconym z powodu braku środków na rachunku bankowym. Pozwany takich dokumentów nie przedstawił. W okolicznościach sprawy zgłoszony przez pozwanego zarzut potrącenia po wszczęciu postępowania nie mógł być zatem przedmiotem badania.

W konsekwencji wbrew zarzutowi naruszenia art. 498 k.p.c. Sąd Rejonowy prawidłowo przyjął, że nie doszło do skutecznego potrącenia wierzytelności.

Zasadne okazały się natomiast zarzuty dotyczące nieprawidłowości rozstrzygnięcia w zakresie odsetek.

Sąd Rejonowy uchylił nakaz zapłaty w części dotyczącej odsetek maksymalnych na poziomie czterokrotności wysokości stopy procentowej kredytu lombardowego Narodowego Banku Polskiego od kwoty 10.110,71 zł za okres od dnia 27 grudnia 2013 roku do dnia 20 stycznia 2014 roku i oddalił powództwo w tym zakresie. Nakaz zapłaty został utrzymany w zakresie odsetek maksymalnych na poziomie czterokrotności wysokości stopy procentowej kredytu lombardowego Narodowego Banku Polskiego od kwoty 10.110,71 zł za okres od dnia 21 stycznia 2014 roku do dnia zapłaty.

Sąd I instancji naruszył przepisy prawa materialnego, błędnie stosując art. 359 § 2 1 k.c. w brzmieniu obowiązującym do dnia 1 stycznia 2016 roku. Przepis ten dotyczył odsetek maksymalnych i określał, że maksymalna wysokość odsetek wynikających z czynności prawnej nie może w stosunku rocznym przekraczać czterokrotności wysokości stopy kredytu lombardowego Narodowego Banku Polskiego.

Zgodnie z art. 359 § 1 k.c. odsetki od sumy pieniężnej należą się tylko wtedy, gdy to wynika z czynności prawnej albo z ustawy, z orzeczenia sądu lub z decyzji innego właściwego organu. W rozpoznawanej sprawie strony nie zawarły umowy w zakresie odsetek co do należności przypadających powodowi. Z pewnością podstawy żądania przez powoda odsetek umownych nie może stanowić zapis umowy, który odnosi się jedynie do opóźnienia w zapłacie kary umownej, d której zapłaty ewentualnie byłby zobowiązany powód, a należnej pozwanemu. Zatem w odniesieniu do odsetek za opóźnienie zastosowanie powinien mieć i ma art. 481 k.c. i art. 7 w zw. z art. 4 pkt 3) ustawy z dnia 8 marca 2013 r. o terminach zapłaty w transakcjach handlowych (tj. Dz.U. z 2016 r. poz. 684 ze zm.)

Rozstrzygając o odsetkach za opóźnienie w zapłacie należności głównej należało uwzględnić zmianę stanu prawnego w zakresie prawa materialnego wynikającą z art. 2 w zw. z art. 56 ustawy z dnia 9 października 2015 r. o zmianie ustawy o terminach zapłaty w transakcjach handlowych, ustawy - Kodeks cywilny oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. z 2015 r., poz. 1830), która nadała art. 481 § 2 k.c. od dnia 1 stycznia 2016 r. następujące brzmienie: „Jeżeli stopa odsetek za opóźnienie nie była oznaczona, należą się odsetki ustawowe za opóźnienie w wysokości równej sumie stopy referencyjnej Narodowego Banku Polskiego i 5,5 punktów procentowych. Jednakże gdy wierzytelność jest oprocentowana według stopy wyższej, wierzyciel może żądać odsetek za opóźnienie według tej wyższej stopy”. Przepis ten określa zatem nową kategorię odsetek ustawowych za opóźnienie naliczanych według innej stopy niż inne odsetki ustawowe (art. 359 § 2 k.c.). Zgodnie z art. 56 ustawy nowelizującej, do odsetek należnych za okres kończący się przed dniem wejścia w życie niniejszej ustawy stosuje się przepisy dotychczasowe. Zgodnie natomiast z art. 57 tejże ustawy, z wyjątkiem art. 50, art. 51 i art. 54, wchodzi ona w życie z dniem 1 stycznia 2016 roku. Z tą samą datą weszły w życie przepisy art. 7 ust. 1 i art. 4 pkt 3 ustawy o terminach zapłaty (...), które określając od tej daty odrębną wysokość odsetek ustawowych za opóźnienie w transakcjach handlowych i zasady ich naliczania.

Z tej przyczyny rozstrzygnięcie o odsetkach ustawowych (w tej sprawie służących wynagrodzeniu opóźnienia dłużnika) wymagało rozróżnienia okresów naliczania odsetek według innych stóp przed i po dniu 1 stycznia 2016 r.

W dotychczasowym brzmieniu powołanego art. 481 k.c., wskazywano jedynie, iż odsetki za opóźnienie, w przypadku, gdy ich wysokość nie była z góry oznaczona, równe są wysokości odsetek ustawowych. W przypadku natomiast, gdy wierzytelność była oprocentowana według stopy wyższej niż stopa ustawowa, wierzyciel mógł żądać odsetek za opóźnienie według tej wyższej stopy, bez żadnych ograniczeń.

Powyższe rozróżnienie odsetek zasądzonych w wyroku jest tym bardziej uzasadnione, iż do 31 grudnia 2015 roku Kodeks cywilny posługiwał się jednakowym pojęciem odsetek ustawowych na oznaczenie odsetek kapitałowych (art. 359 § 2 k.c.) i odsetek za opóźnienie (art. 481 § 1 i § 2 k.c.) oraz miały one jednakową wysokość, podczas gdy od 1 stycznia 2016 roku funkcjonują w tej ustawie trzy pojęcia, a mianowicie odsetek ustawowych, odsetek ustawowych za opóźnienie oraz odsetek ustawowych za opóźnienie w transakcjach, a nadto dwie ostatnie z nich są wyższe od pierwszych.

Mając powyższe na uwadze Sąd Okręgowy na podstawie - art. 496 k.p.c w zw. z art. 391 k.p.c. i 386 § 1 k.p.c. zmienił wyrok w punkcie 2 w ten sposób, że uchylił nakaz zapłaty wydany przez Sąd Rejonowy Szczecin – Centrum w Szczecinie w dniu 5 września 2014 roku w sprawie XGNc 1645/14 co do odsetek w zakresie ponad wysokość odsetek ustawowych za okres od dnia 21 stycznia 2014 roku do dnia 31 grudnia 2015 roku oraz co do odsetek w zakresie ponad wysokość odsetek ustawowych za opóźnienie w transakcjach handlowych za okres od dnia 1 stycznia 2016 roku do dnia zapłaty, oddalając powództwo w pozostałej części dotyczącej odsetek oraz utrzymując nakaz zapłaty w tym zakresie (punkt 1 wyroku).

Wobec okoliczności przedstawionych powyżej, na podstawie art. 385 k.p.c., Sąd Okręgowy oddalił apelację w pozostałym zakresie jako bezzasadną.

O kosztach postępowania apelacyjnego Sąd Okręgowy zasądził na podstawie art. 98 k.p.c. w zw. z art. 391 k.p.c. obciążając nimi pozwanego w całości. Apelacja pozwanego została uwzględniona jedynie w zakresie zaskarżenia rozstrzygnięcia co do odsetek. Ponieważ jednak zgodnie z art. 20 k.p.c. odsetki nie wliczają się do wartości przedmiotu sporu, należy uznać, że pozwany przegrał spór w całości i powinien zwrócić powodowi poniesione przez niego koszty postępowania. W związku z tym Sąd Okręgowy zasądził od pozwanego na rzecz powoda kwotę 1.800 zł tytułem zwrotu kosztów postępowania apelacyjnego stanowiące wynagrodzenie pełnomocnika (ustalone na podstawie § 10 ust. 1 pkt 1 w zw. z § 2 pkt 5 w zw. z § 21 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 22 października 2015 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie, Dz. U. 2015 r., poz. 1800 w brzmieniu obowiązującym od 27.10.2016 roku).

Mariola Szczepańska Marzena Eichstaedt Bartosz Kaźmierak